

METODELE DIDACTICE, ÎNTRE TRADIȚIE ȘI INOVAȚIE

Silvia MUNTEANU¹

yonk_1174@yahoo.com

ABSTRACT: The present study tries to analyze the impact of various methods in the process of learning. A comparative study shows that the main role of the teacher is to use both traditional and modern methods in order to obtain best results, regarding especially the discipline Romanian literature. Both teacher and students have to try adapt their style so that the final result to be a real progress.

KEYWORDS: equilibrium, innovation, learning, modern, teacher.

Nicicând și niciunde metodologia procesului de învățământ nu a constituit o categorie închisă, invariabilă, lipsită de flexibilitatea și suplețea cerute de exigențele crescânde ale vieții școlare. În decursul timpului, fiecare metodă sau sistem de metode a suferit transformări mai mult sau mai puțin radicale, nu atât sub aspectul formei, cât al conținuturilor și țelurilor cărora au fost subordonate, adaptându-se noilor orientări ale sistemelor de instruire. Prin caracterul ei dinamic, metodologia didactică a rămas, astfel, un domeniu de permanentă deschidere a cercetărilor și experimentării, inovației și creației slujitorilor școlii.

Ceea ce trebuie să acceptăm încă de la început e că nu neapărat tot ceea ce este vechi este și demodat, și că nu tot ceea ce este modern și nou este, invariabil, și bun și eficient. Modalitățile noi de predare/învățare nu reprezintă nicidecum o ruptură radicală față de tradițiile metodologice de bază. Așa cum se constată în raportul către UNESCO al Comisiei Internaționale pentru Educație în secolul XXI (Delors, 2000), chiar promotorii înfocați ai celor mai noi și promițătoare metode, printre care instruirea asistată de calculator, învățarea electronică, utilizarea Internetului ș.a., inspirate din folosirea IT în scopuri didactice, recomandă ca acestea să fie utilizate în combinație cu metodele tradiționale (e-learning = învățarea electronică

---

¹ Doctor în filologie; profesor de Limba și literatura română la Colegiul Tehnic „Dimitrie. Ghika”, Comănești, județul Bacău.

include, de exemplu, exerciții, ilustrații, observația, discuțiile, execuțiile practice).

Învățământul modern caută să ajungă la îmbinarea armonioasă a acestor două aspecte, promovând o metodologie centrată pe elev, pe acțiunea și angajarea acestuia în activitatea de predare/învățare. Se păstrează un echilibru între munca individuală și lucrul în grup, se îmbină învățarea individuală și independentă cu învățarea interdependentă, prin cooperare sau colaborare.

În timp ce metodele individualizate ar pune mai bine în lumină personalitatea elevului și valorificarea potențialităților individuale, metodele de grup ar contribui la intensificarea interrelațiilor create în clasa de elevi, la crearea unui mediu social propice conștientizării proceselor și operațiilor mintale pe care individul se sprijină în actul învățării.

Însușirea unor concepte fundamentale rămâne o sarcină prioritară, de strictă necesitate, dar elevul trebuie înzestrat cu capacități intelectuale și acționale care să-i permită să se adapteze noilor situații și să-i lărgască neconținut câmpul de cunoaștere. Dezvoltarea unor capacități precum acelea de a pune probleme, de a construi ipoteze, de a explora și descoperi lucruri și fenomene ale lumii înconjurătoare, de a investiga independent, de a inventa și testa, de a observa și explica, sunt considerate aspecte ale formației mai utile decât a asimila cunoștințe de-a gata constituite. Această metodologie centrată pe elev își găsește concretizarea în aplicarea pe scară largă a unor așa-zise *metode activ-participative*. Ele sunt proceduri care pornesc de la ideea că învățarea este o activitate personală care nu poate fi cu nimic înlocuită. Învățarea aparține individului, este un act personal care angajează elevul în totalitatea ființei sale.

Metodele activ-participative determină profesorul să creeze situații în care elevii să fie obligați să utilizeze o gamă vastă de procese și operații mintale: observare, identificare, comparație, opunere, clasificare, categorizare, organizare, calculare, analiză și sinteză, emiteră de ipoteze și verificare, explicare a cauzelor, sesizare a esențialului, corectare, stabilire de relații funcționale, abstractizare și generalizare, evaluare, interpretare, judecată critică, anticipare, formare a propriei opinii, transfer, comunicare etc. Sub genericul metode activ-participative sunt incluse toate acele metode în stare să provoace o învățare activă, o învățare care lasă loc liber activității proprii și spontaneității. Sunt metodele care conduc spre formele active ale învățării, adică spre învățarea euristică, învățarea prin rezolvarea de probleme, învățarea prin acțiune, învățarea creativă.

În opoziție cu metodologia tradițională, pentru care elevul rămâne mai mult auditor sau spectator în clasă, metodele activ-participative au rolul de a face din acest actor, un participant activ în procesul învățării, pregătit să-și însușească cunoștințele pe calea activității proprii. Dat fiind faptul că aceste metode sunt mult mai pretențioase și mai dificil de aplicat în practică, ele reclamă o muncă diferențiată și mai atentă din partea profesorului.

Prin caracterul lor diferențiat și formativ, metodele activ-participative își aduc o contribuție semnificativă la dezvoltarea potențialului intelectual al elevului, la intensificarea proceselor mintale ale acestuia.

METODELE CLASICE:	METODELE MODERNE:
Acordă prioritate instruirii.	Trec formarea înaintea instruirii.
Sunt centrate pe conținut, pe însușirea materiei; au o orientare intelectualistă.	Sunt centrate pe elev, pe exersarea și dezvoltarea capacităților și aptitudinilor.
Acordă întâietate activității profesorului.	Sunt axate pe activitatea și participarea (angajarea) elevului.
Pun accentul pe predare.	Trec învățarea înaintea predării, concomitent cu ridicarea exigenței față de predare.
Elevul este privit mai mult ca obiect al instruirii.	Elevul devine, deopotrivă, obiect și subiect al actului de instruire și educare, al propriei sale formări.
Neglijează însușirea metodelor de studiu personal, de muncă independentă.	Sunt subordonate principiului învățării continue, urmărind însușirea unor tehnici de muncă independentă, de autoinstruire sau învățare autodirijată.
Sunt centrate pe cuvânt, fiind dominant comunicative, verbale și livrești.	Sunt centrate pe acțiune, pe explorare;
Sunt receptive, bazate pe activități reproductive.	Sunt activ-participative, adică în locul unei cunoașteri căpătate propun o cunoaștere cucerită prin efort propriu.
Sunt orientate spre produs; prezintă știința ca o sumă de cunoștințe finite.	Își îndreaptă atenția spre procesele prin care elevii ajung la elaborări personale.
Sunt abstracte și formale.	Sunt concrete, pun accentul pe contactul direct cu realitatea.
Au prea puțin un caracter aplicativ.	Cultivă spiritul aplicativ, practic.
Impun o conducere rigidă a învățării.	Încurajează munca independentă, inițiativa, inventivitatea și creativitatea.
Impun un control formal, aversiv.	Stimulează efortul de autocontrol, de autoevaluare, de autoreglare la elevi.
Promovează competiția.	Stimulează cooperarea și ajutorul reciproc.

METODELE CLASICE:	METODELE MODERNE:
Cad fie într-o individualizare excesivă, fie în socializarea exagerată a învățării.	Sunt interactive, căutând să îmbine armonios învățarea individuală cu învățarea socială; munca individuală cu munca în echipă și în colectiv.
Se bazează pe o motivație exterioară.	Dezvoltă o motivație interioară ce izvorăște din actul învățării.
Întrețin relații rigide, autocratice, între profesor și elev.	Promovează relații democratice.
Conferă profesorului un rol de purtător și transmițător de cunoștințe.	Rezervă profesorului un rol de organizator al condițiilor de învățare, de îndrumător și animator.
Disciplina învățării este impusă prin constrângere.	Disciplina învățării derivă din organizarea rațională a activității.

Deși învățarea este eminentă o activitate proprie, ținând de efortul individual depus în înțelegerea și conștientizarea semnificațiilor științei, nu este mai puțin adevărat că *relațiile interpersonale, de grup*, sunt un factor indispensabil apariției și construirii învățării personale și colective. Specific *metodelor interactive de grup* este faptul că ele promovează interacțiunea dintre mințile participanților, dintre personalitățile lor, ducând la o învățare activă și cu rezultate evidente. Interactivitatea presupune atât *cooperarea*, cât și *competiția*. Ele nu sunt antitetice; ambele implică un anumit grad de interacțiune, în opoziție cu comportamentul individual.

Avantajele interacțiunii sunt următoarele:

- în condițiile îndeplinirii unor sarcini simple, activitatea de grup este stimulativă, generând un comportament contagios și o strădanie competitivă; în rezolvarea sarcinilor complexe, rezolvarea de probleme, obținerea soluției corecte e facilitată de emiterea de ipoteze multiple și variate; (D. Ausubel, 1981)

- stimulează efortul și productivitatea individului;

- este importantă pentru autodescoperirea propriilor capacități și limite, pentru autoevaluare (D. Ausubel)

- există o dinamică intergrupală cu influențe favorabile în planul personalității;

- subiecții care lucrează în echipă sunt capabili să aplice și să sintetizeze cunoștințele în moduri variate și complexe, învățând în același timp mai temeinic decât în cazul lucrului individual;

- dezvoltă capacitățile elevilor de a lucra împreună – componentă

importantă pentru viață și pentru activitatea lor profesională viitoare. (Johnson și Johnson, 1983);

- dezvoltă inteligențele multiple, capacități specifice *inteligenței lingvistice* (ce implică sensibilitatea de a vorbi și de a scrie; include abilitatea de a folosi efectiv limba pentru a se exprima retoric, poetic și pentru a-și aminti informațiile), *inteligenței logice-matematice* (ce constă în capacitatea de a analiza logic problemele, de a realiza operații matematice și de a investiga științific sarcinile, de a face deducții), *inteligența spațială* (care se referă la capacitatea, potențialul de a recunoaște și a folosi patternurile spațiului; capacitatea de a crea reprezentări nu doar vizuale), *inteligența interpersonală* (capacitatea de a înțelege intențiile, motivațiile, dorințele celorlalți, creând oportunități în munca colectivă), *inteligența intrapersonală* (capacitatea de autoînțelegere, autoapreciere corectă a propriilor sentimente, motivații, temeri), *inteligența naturalistă* (care face omul capabil să recunoască, să clasifice și să se inspire din mediul înconjurător), *inteligența morală* (preocupată de reguli, comportament, atitudini);

- stimulează și dezvoltă capacități cognitive complexe (gândirea divergentă, gândirea critică, gândirea laterală – capacitatea de a privi și a cerceta lucrurile în alt mod, de a relaxa controlul gândirii);

- munca în grup permite împărțirea sarcinilor și responsabilităților în părți mult mai ușor de realizat;

- timpul de soluționare a problemelor este de cele mai multe ori mai scurt în cazul lucrului în grup decât atunci când se încearcă găsirea rezolvărilor pe cont propriu;

- cu o dirijare adecvată, învățarea prin cooperare dezvoltă și diversifică priceperile, capacitățile și deprinderile sociale ale elevilor;

- interrelațiile dintre membrii grupului, emulația, sporește interesul pentru o temă sau o sarcină dată, motivând elevii pentru învățare;

- lucrul în echipă oferă elevilor posibilitatea de a-și împărtăși părerile, experiența, ideile, strategiile personale de lucru, informațiile;

- se reduce la minim fenomenul blocajului emoțional al creativității;

- grupul dă un sentiment de încredere, de siguranță, antrenare reciprocă a membrilor ce duce la dispariția fricii de eșec și curajul de a-și asuma riscul;

- interacțiunea colectivă are ca efect și „educarea stăpânirii de sine și a unui comportament tolerant față de opiniile celorlalți, înfrângerea subiectivismului și acceptarea gândirii colective” (Crenguța L. Oprea, 2000, p.47).

I. Cerghit clasifică metodele didactice după principalul izvor al învățării (a se vedea și tabelul de mai jos), rezultând patru mari categorii de metode²:

- metode de comunicare și dobândire a valorilor socioculturale:
  - *metode de comunicare orală*
  - *metode expositive* (afirmative) – explicația, povestirea, metoda descrierii, prelegerea, expunerea cu oponent, prelegerea-dezbatere, instructajul;
  - *metode interactive* (de dialog) – conversația, metoda dezbaterii, problematizarea, controversa academică etc.;
  - *metode de comunicare scrisă* (învățarea prin lectură) – lectura activă, metoda studiului individual, tehnici de informare și documentare;
  - *metode de comunicare bazate pe limbajul intern* – reflecția personală

- metode de explorare sistematică a realității obiective:
  - *metode de explorare nemijlocită (directă) a realității* – observarea sistematică, experimentul, învățarea prin cercetarea documentelor și vestigiilor istorice;
  - *metode de explorare mijlocită (indirectă) a realității* – metode demonstrative, metode de modelare, metoda studiului de caz.

- metode fundamentate pe acțiune:
  - *metode bazate pe acțiune reală (autentică)* – metoda exercițiului, metoda modelării structurilor de comportament, metoda proiectelor, metoda lucrărilor practice;
  - *metode de simulare (bazate pe acțiunea fictivă)* – metoda jocurilor, metoda dramatizării, metoda instruirii pe simulatoare.

- metode de raționalizare a conținuturilor și operațiilor de predare/învățare:
  - metode algoritmice de instruire;
  - instruirea programată;
  - instruirea bazată pe calculator;
  - instruirea asistată de calculator;
  - învățarea electronică (e-learning).

² Ioan Cerghit, *Metode de învățământ*, Iași, POLIROM, 2006, pp. 87–89.

Bibliografie:

- [1] Cerghit, I., *Metode de învățământ*, Iași, Editura POLIROM, 2006
- [2] Cojocariu, Venera Mihaela, *Educație pentru schimbare și creativitate*, Editura Didactică și Pedagogică, R.A., București, 2003.
- [3] Oprea, Lăcrămioara Crenguța, *Strategii didactice interactive*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2006.
- [4] Parfene, Constantin (coordonator), *Aspecte teoretice și experimentale în studiul literaturii în școală*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2000.